

ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΛΑΘΟΣ

O dignitosa coscienza e netta
come t'è picciol fallo amaro morso.
Dante. Purg. III. 7—8.

Ήταν Μέγα Σάββατο, δύο ώραις νὰ ξημερώσῃ εἰς τὸ μικρὸ προαυλὶ μιᾶς κατοικίας χαμηλῆς, εἰς τὴν ἄκρην καὶ ἀνάμερα τοῦ χωριοῦ, ἡ Μαρία ἐδοηθοῦσε τὸν ἄνδρα της νὰ φορώσῃ τὸ ἄλογό του μὲ λάδι ἀπὸ τὸ ὕστερο ἄλεσμα ἐκείνης τῆς καρποφορίας.

— Μὴν ἀνησυχῆς ἂν νυκτώσω, τῆς εἶπεν ἔχῳ πολλὰ πράγματα νὰ τελειώσω εἰς τὴν πόλιν.

— Μὴ λησμονήσῃς τὸν καλὸν ἄνθρωπον, ὅπου σ' ἐκυνήγησε τόσον ἐφέτος, μὴν ἔχωμε πάλι βάνανα.

— Νὰ μὴν ἀνακατόνεσαι εἰς ταῖς δουλειαῖς μου σοῦ τὸ εἶπα ἐκτὸ φοραῖς.

Καὶ μὲ τοῦτο ὁ Πέτρος ἐκίνησε τὸ ἄλογο φορτωμένο καὶ κατέβη προφυλακτικὰ τὸ λιθόστρωτο μονοπάτι, ποῦ μέσ' ἀπὸ τὸ χωριὸ ἐβγαίνει εἰς τὸν δημόσιον δρόμον.

* *

Ἡ πρώτηταῖς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, μέσ' ἀπὸ τὴν θύραν καὶ ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἐφώτιζαν τὸ φωταϊκὸ ἐκεῖνο χαμῶγι καὶ τὰ ὀλίγα σκεύη του, ἓνα μικρὸ βουτσί, ἓνα σκαφόνι, μίαν καπάσα, ἓνα τραπέζι καὶ δύο καθίσματα· εἰς τὸ ἓνα πλάγι εἶχαν τὸ κρεβάτι καὶ εἰς τὸ ἄλλο τὴν γωνίστραν. Ἡ Μαρία ἐβόλθη ἀμέσως νὰ κάμῃ τὴν ἐργασίαν τῆς παραμονῆς· ἐσάρωσε τὸν πάτον, ἐξαράχνησε τὴν σκέπην, ἐξεσκόνισε ὅλα τὰ σκεύη, ἐγέμισε τὸ καντήλι τῆς Παναγίας, ἔβαλε καθὰ σεντόνια εἰς τὸ κρεβάτι καὶ ἐπάνω τὸ καλύτερο πάπλωμά της· κατόπιν ἄλλαξε καὶ αὐτὴ, ἐκάθισεν εἰς τὸ κατώφλι καὶ ἔσπεκε συλλογισμένη.

«Μὴς λείπει», ἔλεγε, «ἀπὸ τὸ Πάσχα² ἔσθασε ἡ Λαμπρὴ καὶ εὐρίσκεται ἀκόμα εἰς τὰ ξένα, καὶ ἔχωμε ἓνα μῆνα ὅπου δὲν ἐπιιάσαμε γράμματά του· ὅταν τὸν εἶχα κοντά μου, ἔβαζε τὸ χρυσὸ μου παιδί τὸν καλὸν του λόγον καὶ ἡμέρονε ἢ παραξενιὰ τοῦ πατρός του· ἦ! πόσο θὰ τοῦ πονῆ νὰ περῶ ταῖς καλαῖς τούταις ἡμέραις μακριὰ ἀπὸ τὴν μαννούλα του. Τὰ θηλυκὰ

(1) Τὸ προκείμενον διήγημα, εἰς τὰ κυριώτερα πραγματικὰ σημεῖα, ἔχει ἱστορικὴν τὴν ὑπόστασιν· τὸ γεγονός συνέβη πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν.

(2) Πάσχα λέγουσι οἱ χωρικοὶ μας τὰ Χριστούγεννα, καὶ Λαμπρὴν τὸ Πάσχα.

τί θὰ μοῦ κάμουν, τὰ καυμένα; κακοπανδρεμείαις καὶ ἡ δύο ὑπομονή, ἔχει ἀκόμη σιράντα ἡμέραις νὰ κάμῃ στοχαστικῶς· ἅμα γυρίσῃ, θὰ εἶναι ὅλα καλά. Πάσχασε μὲ τὴν εὐχή μου, παιδάκι μου».

Αὐτὰ ἔλεγε μὲ τὸν νοῦν της ἡ Μαρία καὶ ἐδάκρυζε· εἰς τὸ πόσωπὶ της, ὅπου ἄλλοτε εἶχε βασιλεύσῃ τὸ κάλλος καὶ ἡ φαιδρότης, ἐφαίνοντο ἐκεῖναις ἡστερεαῖς καὶ αὐστηραῖς γραμμαῖς, ὅπου ἀγάλη ἀγάλη χαρᾶκόνει τὸ πρόβιμο γῆρας, ὁ κόπος, ὁ πόνος καὶ ἡ χριστιανικὴ ὑπομονή.

Ἀπὸ τοῦς στοχασμοῦς της ἐξάρηνα τὴν ἐσθικωσὲ ὁ ἦχος ἀπ' ὅλα τὰ κωδωνοστάσια τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ χωριοῦ· ἦταν ἡ Ἀνάστασις· διότι εἰς τὴν Κέρκυραν, τὸ Μέγα Σάββατο, τέσσερες ὥραις ἀφοῦ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, ἀπ' ὅλαις ταῖς ἐκκλησίαις τῆς πόλεως τὸ χαρμόσυνο μῆνυμα, ὡς ἠλεκτρικὴ σπῖθα, περῶ εἰς τὰ σιμοτινὰ χωριά καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἕως εἰς τὰ ἀκρινώτερα τῆς νήσου, ὥστε ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν ἐννενηντα χωριῶν σχεδὸν εἰς τὴν ἰδίαν στιγμὴν πανηγυρίζου τὴν Ἀνάστασιν μὲ κωδωνοκρουταῖς καὶ τουφεκισμοῖς. Ἡ Μαρία ἐσφόγγιζε τὰ δάκρυα της, ἔκαμε τὸν σταυρὸν της καὶ ἐκίνησε πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ἐκκλησίαν νὰ παρευρεθῆ εἰς τὴν ἀγίαν τελετήν.

* *

Τὸ ἑσπέρας ὁ ἄνδρας της ἔσθασε ἀπὸ τὴν πόλιν.

«Λάβε», τῆς εἶπε «τὰ χρυσάφια σου· τὰ σήκωσα ἀπὸ τὸ Κατάστημα¹ νὰ τὰ φορέσῃς αὐριο· ἔστειλα καὶ δεκαπέντε δραχμαῖς τοῦ Ἀντωνάκη μας νὰ καλοπεράσῃ αὐταῖς ταῖς ἁγίαις ἡμέραις· θὰ ταῖς λάβῃ τὴν Νιὰ Δευτέρα· μὰς γράφει ὅτι εἶναι καλά, καὶ μὰς εὐχεται καλὴν Λαμπρὴν· πάρε τὸ γράμμα νὰ τὸ ἐφυλάξῃς μὲ τὰ ἄλλα».

— Καλὴν φώτισιν σοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός· λέγω γιὰ τὸ παιδί μας, ὄχι γιὰ τὰ χρυσάφια μου· εἰς περασμέναις ἡμέραις, ὡσάν νὰ κ' ἐγώ, ἐζήλευα νὰ τὰ φορῶ ἕμμη τώρα... καί, ὕστερα, ἔμαθα ἀπὸ πολὺν καιρὸν νὰ τὰ ἔχω εἰς τὸ Κατάστημα· κύτταξε πῶς ἐμαύρισαν τὰ μαρμαμένα.

Καὶ ἀμέσως ἐβόλθη νὰ ξεσκόνισῃ τὸ μαῦρον

(1) Κατάστημα α. Τὸ λεγόμενον Ἐνεχυροδανεϊστήριον, (Mont de Piété) δανεῖζει ἀντὶ ἐνεχυροῦ πρὸς 6 τὰ 100.

βελουθένιο χρυσοκέντητο πεσελί, νὰ τρίψῃ ταις ἀσημοχρυσωμέναις φούμπιαις, τὰ ἀσημένια σκολαρίκια, τὸν χρυσὸν λαιμόν, ταις χρυσαῖς περόναις τῆς κεφαλῆς καὶ τὰ δακτυλίδια. Καὶ ἐνῶ ἔκαμνε αὐτὴν τὴν ἐργασίαν, αἰσθάνετο ὅτι ἐπιάνετο ἡ καρδιά της.

«Παναγία μου», ἔλεγε μέσα της, «κάμε νὰ ἔχῃ καλὸ τέλος τούτη μου ἡ χαρὰ· δὲν ἐπερίμενα τόσην καλοσύνην ἀπὸ τὸν ἄνδρα μου· θὰ τὸν ὠδήγησε ἴσως ὁ καλὸς μου πνευματικὸς· καὶ ὅμως ἐγὼ ποτέ μου δὲν ἄνοιξα τὸ στόμα νὰ παραπονεθῶ γιὰ ταις κακοτροπίαις τοῦ συντρόφου μου· γνωρίζω πόσαις φροντίδαῖς, πόσα βήματα ἔχουν αὐτοὶ οἱ δύστυχοι ἄνδρες· εἶναι ἀναγκασμένοι, εἰς τὴν ἀνέσδοχ, νὰ χρεωθῶν γιὰ τὸ θεόφωμο, καὶ συμβαίνει πολλαῖς φοραῖς, γιὰ ταις ἀμωστίαις μας, εἴτε ἡ ὄστρια νὰ χαλάτῃ τὸν καρπὸν, ἢ εἴτε τὸ κρῦ ἀπριλιάτικα νὰ κάψῃ τὰ σταφύλια μὲς τὸ ἄνθισμά τους· καὶ τότε ὁ τοκογλύφτης τοὺς φοβερίζει μὲ φυλάκισιν γιὰ νὰ τοὺς βιάτῃ νὰ τοῦ γράψουν τὸ ἓνα δέκα, εἴκοσι, πενήντα—ὦ! ἢ μαύραις ψυχαῖς, διάδικον νᾶχουν τὸν Θεόν—καὶ ὕστερα οἱ ἄνδρες μας ἀγριεύουν, μᾶς μαλώνουν ἄδικα γιὰ τὸ παραμικρὸ—ἔ! ἢ φτώχεια γεννᾷ τὴ γκρίνια. Πόσαις φοραῖς αὐτὰ τὰ χρυσάφια, αὐτὸ τὸ πεσελί μου, τούτη ἡ καυμένη μου προῖκα, ἐχορσίμευσε γιὰ νὰ σηκώσωμε ἀπὸ τὸ Κατάστημα κάμμια πενήντασι δραχμαῖς, γιὰ νὰ μὴ σαπῇ ὁ ἄνδρας μου εἰς τὴν φυλακὴν. Ἄ! νὰ περάσουν γλήγορα αὐταῖς ἡ σαράντα ἡμέραις, νὰ γυρίσῃ τὸ παιδάκι μου, νὰ μᾶς βοηθήσῃ».

Ἡ καυμένη της προῖκα! Ὅποιος δὲν γνωρίζει τὴν ἐξοχὴν τῆς Κερκύρας θὰ παραξενευθῇ ν' ἀκούσῃ ὅτι ἡ γυναῖκες συνήθως φέρουν μόνην τους προῖκα κάμμια διακοσαριὰ δραχμαῖς χρυσάφια καὶ κάποτε δύο ἢ τρία ἐλαιόδενδρα ἢ ἓνα ἢ δύο τσαπιῶν ἀμπέλι, εἰσόδημα δέκα δραχμῶν τὸν χρόνον· ἀλλὰ ἡ θαυμαστὴ χωριανὴ φέρνει μὲ τὸ σῶμα της τὸ εὐρωστο καὶ μὲ τὴν εὐγενικὴν ψυχὴν της θησαυρὸν ἀτίμητον εἰς τὴν οἰογένειαν ὅπου ἔρχεται νόμφη καὶ ἀγογγύστως ἐργάζεται καὶ κοπιᾷ· καὶ ὅταν συμβαίη νὰ χηρεύσῃ μὲ ἀνήλικα παιδιὰ, τότε μὲ τὸ προνοητικὸν της πνεῦμα, μὲ ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα κυβερνᾷ τὴν οἰογένειαν, καὶ ἄπειρα ἔχομε παραδείγματα, ὅπου γυναῖκα χήρα ἀνάστησε σπίτι ζεπατωμένο.

* *

Ἐπέρασε τὸ νιοβδόμηδο ἡσυχὰ κ' ἐξημέρωσε ἡ δευτέρα. Ὁ Πέτρος ἀναχώρησε γιὰ τὴν πόλιν νὰ φέρῃ τρόφιμα γιὰ τοὺς ἐργάταις εἰς τὸ σκάψιμο τῶν ἀμπέλων· ἢ πολλὰς καὶ συχνὰς βροχαῖς τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς καὶ κατό-

(1) κ α ρ ὁ ν' τὸν ἐλαιόκαρπον, ὡς τὸ κυριώτερον προϊόν τῆς Νήσου.

πιν ἡ ἑορτάσιμαῖς ἡμέραις εἶχαν ἐμποδίσῃ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν, ἢ ὅποια γίνεται τακτικῶς τὸν Φεβρουάριον καὶ τὸν Μάρτιον.

Τὸ μεσημέρι ἡ Ἐλένη ἤλθε νὰ εὔρῃ τὴν μητέρα της.

«Μάννα», τῆς εἶπε, «νὰ λυτρώσῃς τὸ σπίτι μου· τὸ παιδί μου ἐξημέρωσε χειρότερα, ὅλο τὸ κορμάκι του εἶναι φωτιά, παραλογάει· ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ ἱατρὸν καὶ φάρμακα.

— Τί νὰ σοῦ κάμω, παιδί μου· τὸ γνωρίζεις πῶς περνᾷμε ὁ καρπὸς ἐσώθηκε· ἂν μᾶς ἔμειναν ὀλίγα λεπτά, αὐτὰ μᾶς χρειάζονται νὰ πληρώσωμε ἐργάταις γιὰ τ' ἀμπέλια· μᾶς λείπει τὸ μονάκριβό μας παλληκάρι, καὶ ὁ Πέτρος δὲν προφθάνει νὰ τὰ σκάψῃ μόνος του, ἂν καὶ τὸν βοηθῶ κ' ἐγὼ· ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου τὰ παιδιὰ μας πηγαίνουν στρατιώταις, πιάνομε κ' ἐμεῖς ἡ γυναῖκες τὸ τσαπί.

— Μάννα, σπλαχνίσου μας· δὲν ἔχομε πεντάρα καὶ μᾶς χρειάζονται αὐριο ἀμέσως δεκαπέντε δραχμαῖς γιὰ τὸν ἱατρὸν καὶ δέκα γιὰ τὸ ἀμάξι, χωρὶς τὰ φάρμακα καὶ ὅ,τι ἄλλο διορίσῃ.

— Καὶ ποῦ νὰ τὰ εὔρω, παιδί μου· ὁ πατέρας σου, εἰς τούτην τὴν ἐσοδείαν, ἐξ ἀφορμῆς ὅπου ἦταν ὀλίγη ἡ καροποροία, δὲν μοῦ ἔφησε τὰ ὑστερομαζώματα, καθὼς ἦταν ἡ παλαιὰ συνήθεια νὰ τ' ἀφίνουν τῶν γυναικῶν γιὰ νὰ ἔχουν καὶ αὐταῖς ὀλίγα λεπτά εἰς τὴν κασέλα τους.

— Ἀμυῆ σοῦ ἔφερε ἐφέτος τὰ χρυσάφια σου· κάμε τὸ καλὸ νὰ μοῦ τὰ δώσῃς γιὰ κἀνένα μῆνα νὰ τὰ βάλω μ' ἐκεῖνα τὰ ὀλίγα τὰ δικά μου εἰς τὸ Κατάστημα, νὰ οἰκονομήσωμε αὐταῖς ταις δραχμαῖς· ἕως τὴν Ἀνάληψιν δὲν θὰ ἔχῃς ἀνάγκην νὰ τὰ φορέσῃς· μάννα, κάμε το, ἂν μ' ἀγαπᾷς.

— Δὲν τὸ ἔλεγα ἡ δύστυχη ὅτι αὐτὰ τὰ χρυσάφια θὰ μοῦ γίνουν φαρμάκι; Εἶσαι βέβαιη, Ἐλένη μου, ὅτι ἕως τὴν Ἀνάληψιν θὰ τὰ ξαγοράσῃς;

— Βεβαιότατη· θὰ πουλήσῃ τὸ δαμάλι ὅπου ἔχει μισιακό· θὰ πουληθῇ ἴσια ἴσια ταις παραμοναῖς τῆς Ἀναλήψεως.

— Θὰ εἶναι ἐδῶ ὁ Ἀντωνάκης μου,» εἶπε μέσα της ἡ Μαρία, «καὶ τότε, ὅ,τι καὶ ἂν τύχῃ, ὅλα διορθώνονται. Καὶ πῶς νὰ μὴ τὴν σπλαχνισθῶ, εἶναι ἀτάλκη καὶ ἀκόμη ἀδύνατη ἀπὸ τὴν ὕστερὴν της ἀρρώστια, καὶ μὴ μοῦ πάθῃ.

— Κάμε το, μητέρα, νὰ χαρῆς τὸν Ἀντώνη μας· θὰ γυρίσῃ γλήγορα, ὡς ἀκούω.

— Ναι θὰ εἶναι ἐδῶ τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. Ἐσηκώθη καὶ ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν κασέλα τὰ χρυσάφια.

— Πάρε τα, παιδί μου, καὶ βάλε εἰς ὄρκον τὸν ἄνδρα σου νὰ μὴ μὲ ὁμολογήσῃ· ἂν τὸ μάθῃ ὁ πατέρας σου, ἐχάθηκα.

* *

*

«Ὠμιμένα, ζῶν δυστυχισμένην ὅπου περνᾶμε ἐδῶ εἰς τὸ χωριό!» ἔλεγε μόνη τῆς ἡ Μαρία, «νὰ μὴν εὐρίσκειται ἰατρός νὰ ἔλθῃ νὰ καθίσῃ ἐδῶ νὰ κἀνῃ χριστιανικά τὴν ἐπιστήμην του· ἀμμή νὰ εἶμαστε ἀναγκασμένοι, ὅταν ἀρρωστήσῃ κἀνένα παιδί μας, ἢ νὰ τὸ φέρνωμε εἰς τὴν ἀγκαλιά μας εἰς τὴν πόλιν, θερμασμένο, τρεῖς ὥρας δρόμον, μὲ τὸ ἡλιοπύρι, γιὰ νὰ τὸ ἰδῇ μίαν μόνην φορὰν ὁ ἰατρός, ἢ νὰ ἐξοδεύωμε φούκταις φράγκα γιὰ νὰ τὸν φέρωμεν ἐδῶ· καὶ ἂν πουλῇ κἀνεὶς ἐδῶ αὐτὸ τὸ εὐλογημένον κινίνο, νὰ τὸ πλερώνωμε ὡστὴν χουτόχωμα. Ἔτσι ἐχάθη τὸ σπίτι τοῦ πατρὸς μου· ἀπὸ ἀρρώστιας ἐξεγίνηκε· γιὰ νὰ κυττάξῃ τὸ μονάκριβόν του ἀρσενικὸν — ἔνδεκα μῆνας ἀρρώστια — ἐπούλησε ὅ,τι καὶ ἂν εἶχε, καὶ τὸν ἐχάσαμε γιὰτὶ δὲν ἔφερε τὸν ἰατρὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. Ἀπὸ τοῦτο ἐξέπεσε τὸ σπίτι μας· προῖκα δὲν εἶχε νὰ μοῦ δώσῃ ὁ πατέρας μου παρὰ αὐτὰ τὰ εὐλογημένα στολίδια τῆς μητρὸς μου· καὶ ὅμως μ' ἐπῆρε τοῦτος ὁ χριστιανὸς - καλὸς, ἀμμή, ὁ Θεὸς φυλάξῃ, ἂν τοῦ ἔλθῃ τὸ νευρικό· ἔς ὀλίγον καιρὸν ἔθαψα τὸν καλὸν μου πατέρα καὶ ἡ χήρα ἡ μάνα μου ἔμεινε κορμός· καὶ θεὸς τὸ ἤξεύσει τί γράμματα περνᾶ εἰς τὸ ἐρμόσπιτό τῆς. Ὠμιμένα, δὲν ἤξεύρω γιὰτὶ σήμερα ὅλα τὰ παλαιά μου δυστυχήματα μοῦ ξαναφανερόντο εἰς τὸ πνεῦμα, ὡς νὰ ἦσαν χθεσινά. Ἐπέρασα τόσο ἦσυχά αὐταῖς ταῖς ἁγίαις ἡμέραις, καὶ τώρα μοῦ ἀρρώστησε αὐτὸ τὸ μικρὸ μου ἐγγόνι· δὲν μ' ἀρέσει αὐτὴ ἡ ἀρρώστια· καὶ πῶς νὰ μὴ δώσω τῆς Ἐλένης τὰ χρυσάφια;»

Μὲ αὐτοὺς τοὺς συλλογισμοὺς ἀνέβη εἰς τὴν σιμοτινὴν βάρκην νὰ μᾶσῃ ἀγριολάχανα γιὰ τὸν δειπνον, καὶ ἀφοῦ τὰ ἔβαλε νὰ βράσουν, ἔπεσε γονατιστὴ ἐμπρὸς εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας ὅπου εἶχε ἐπάνω εἰς τὸ προτικέφαλο τῆς νυμφικῆς τῆς κλίνης.

«Παναγία μου», εἶπε δακρύζοντας, «τί εἶναι αὐτὸ ποῦ αἰσθάνομαι μέσα μου; βοήθητέ με, μὴ πεθάνω πρὶν ἰδῶ τὸ παιδί μου».

* *

Ἦταν δύο ὥραις νύκτα καὶ ἄρχισε ἡ Μαρία νὰ ἀνησυχῇ.

«Ἄν ἔχῃ ἄλλα κακά, ὅμως δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκείνους ὅπου χάνονται εἰς τὴν χώραν μέσα εἰς τὰ καπηλειὰ ἢ χασομεροῦν εἰς τὸν δρόμον μέσα εἰς τ' ἀργαστήρια».

Καὶ ἔστειλε ἀκίνητη χωρὶς νὰ βγάλῃ ἄχνα, καὶ ἐξαυτᾶζετο ν' ἀκούσῃ τὰ πέταλα, καθὼς τ' ἄκουε πάντοτε κἄμποσα λεπτά πρὶν φθάσῃ, ὅπως τὸ ἄλογο ἐτετραπόδιζε εἰς τὸ λιθόστρωτο μονοπάτι.

«Ἦλθεν», ἐφώνησε· «εἶναι τὸ πάτημά του· πῶς ἔρχεται μὲ τὰ πόδια;» καὶ μὲ αὐτὸ ἐπε-

τάχθη εἰς τὸ μονοπάτι καὶ ἔς ὀλίγα λεπτά τῆς ἐφανερώθη ὁ ἄνδρας τῆς.

— Καλησπέρα, τῆς εἶπε μουγκόφωνα.

— Καλῶς ὦρισε; τί ἐγίνηκε τὸ ἄλογόν μας; τοῦ ἔχω ἔτοιμον τὸν σανό.

— Τὸ ἄλογόν μας ξενυκτάει ἀλλοῦ· ἄρσέ με ἦσυχον νὰ ξαναστῶνῶ ὁ Θεὸς θέλει νὰ μᾶς παιδεύσῃ· ἐλάβαμε γράμματα ἀπὸ τὸν Ἀντωνάκη μας.

Ἡ Μαρία ἐρρώγωσε.

— Τί γράφει;

— Ἐγύρισα βιαστικά καὶ δὲν ἐπρόφρατα νὰ εἶσω κἀνέναν φίλον νὰ μοῦ τὸ διαβάσῃ· πάρε το νὰ σοῦ τὸ διαβάσῃ ὁ πνευματικὸς μας.

Ἡ Μαρία ἐπῆρε τὸ γράμμα καὶ τῆς ἔφραμα τὰ γόνατα, τὸ ἔβαλεν εἰς τὸν κόρφον τῆς· κ' ἐβόηκε.

«Τί νὰ γίνω ὁ δύστυχος;» ἔλεγε μόνος του· «εἶμαι πάλι ἀναγκασμένος νὰ τῆς τὰ πάρω· τὸ γνωρίζω ὅτι δὲν θὰ μοῦ κάμῃ τὴν παραμικρὴν δυσκολία, ἅμα γνωρίζῃ τί περιστατικὸν μοῦ ἔτυχε· ἀλλὰ τὸ ἔχω ἔς ἐντροπὴν ὕστερ' ἀπ' ὀλίγαις ἡμέραις».

* *

Ἐβρηκε ἡ Μαρία τὸν πνευματικὸν τῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου, κατὰ τὸ σύστημά του, ἀνεγίνωσκε πρὶν πάῃ νὰ πλαγιάσῃ ταῖς ἐσπεριναῖς του εὐχαίς. Εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τὸ τέμπλο μοναχὰ μὲ τὰ δεσποτικά εἰκονίσματα καὶ τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους ἐφωτίζετο ὀλίγον ἀπὸ τὸ καντήλι ἐμπροσθεν εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ ἀπὸ ἓνα κερὶ στυλωμένο εἰς τὸ ἀναλόγι· αὐτοῦ ὁ ἀσπρομάλλης ἐφημέριος, χωρὶς τὸ καμυλαῦκι, ἐπροσεύχετο μὲ ταπεινὴν φωνήν, μὲ καθαρὴν προφοράν, γεμάτην χριστιανικὴν κατανύξιν. Ἡ Μαρία ἐμπῆκε εἰς τὸν νάρθηκα, ἐστάθη εἰς τὴν θύραν, καὶ μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο ἔλεγε μέσα τῆς τὰ πατερημά τῆς· ὅταν ὁ Παπᾶς ἔκλεισε τὸ εὐχολόγι, ἐπλησίασε καὶ τοῦ ἐφίλησε τὸ χερί.

— Γιὰ καλὸ, Μαρία, τέτοια ὦρα;

— Δέσποτά μου, συγχώρεσέ με· κάμε τὸ καλὸ νὰ μοῦ διαβάσῃς τοῦτο τὸ γράμμα τοῦ Ἀντωνάκη μου.

— Ἄ! τὸ καλὸ παιδί! γλήγορα σώνεται ὁ καιρὸς του.

Ἡ Παπᾶς ἄνοιξε τὸ γράμμα.

«Καλὸν μου πατέρα. Ἐλάβα τὸ γράμμα σου καὶ τὰ δεκαπέντε φράγκα· σὰς εὐχαριστῶ· ἀλλὰ γιὰτὶ νὰ στερηθῆτε σεῖς οἱ καὶ μένοι γονεῖς μου; ἐδῶ, χάρις εἰς τὸν Θεόν, δὲν μοῦ λείπει τίποτε· ὁ λοχαγὸς μου μὲ ἀγαπᾷ καὶ μ' ἐπῆρε, καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν του· ἀλλὰ τὸ βῆμα τῆς ξενιτειᾶς τὸ αἰσθάνομαι περισσότερο αὐταῖς ταῖς ἁγίαις ἡμέραις· εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ὅπου δὲν ἐορτάζω εἰς τὸ σπιτάκι μας. Ἄλλὰ καὶ σεῖς πρέπει νὰ ἔχετε ὑπομονήν· μάθετε ὅτι ἦλθε δικταγὴ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον νὰ μᾶς κρατήσουν καὶ

ἄλλους τρεῖς μῆναις, ὥστε μόνον τὸν τρύγον θὰ μ' ἔχετε κοντά σας· γιὰ τοῦτο ἄργησα νὰ σὰς γράψω, γιὰ νὰ μὴ σὰς πικράνω μίαν ὥραν πρωτῆτερα. Πόσο θὰ βαρυφανῆ τῆς καυμένης μου μάννας! Πατέρα μου, ἂν μὲ ἀγαπᾷς, μὴ τὴν λυπήσης, καθὼς συμβαίνει κάποτε νὰ θυμόνης. Σὰς φιλῶ τὰ μάτια καὶ τὰ χέρια. Θὰ σὰς γράψω ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπου θὰ μετατεθῆ τὸ τάγμα, ἀπὸ τὰ σύνορα. Ὁ ἀγαπητὸς σου υἱός».

Ἄμα ἐτελείωσε ὁ Παπᾶς, ἡ Μαρία, ὅπου ἔκλαιε ὅλην τὴν ὥραν, ἐρώτησε.

— Δέσποτά μου, τί εἶναι τὰ σύνορα;

— Τὸ Βασίλειόν μας εἶναι τὸ περισσότερο μέρος ζωσμένο ἀπὸ θάλασσα, καὶ ἀπὸ τὴν στερεὰν γειτονεῖ μόνον μὲ τὸ Βασίλειον τῶν Ἀπίστων· αὐτοῦ εἶναι τὰ σύνορα.

— Μήπως θὰ ἔχομε πόλεμον;

— Μὴ βάζης αὐτὸ ἔς τὸν νοῦν σου, Μαρία· καὶ ἂν ἠθέλαμε, καὶ ἂν ἤμπορούσαμε νὰ ἐλευθερώσωμε τοὺς ἀδελφούς μας, δὲν θὰ μᾶς ἔφιναν οἱ Κραταῖοι τῆς Γῆς· ἡσύχασε, δὲν εἶναι κίνδυνος τώρα νὰ αἰματωθούμε.

— Αὔριο πρωτὶ θὰ ἔλθω, Παπᾶ μου, νὰ μ' ἐξομολογήσης.

— Ἄμαρτιαίς ποῦ θὰ ἔκαμες, καυμένη, ἀπὸ τὴν Μεγάλην Πέμπτην· λέγε τα μία στιγμή τώρα.

— Εἶναι ἀργά, δέσποτά μου, καὶ μὲ περιμένει ὁ Πέτρος· ἔρχομαι αὔριο τ' ἀποταχυά.

— Αὔριο πηγαίνω εἰς τὴν πόλιν· μὲ προσκαλεῖ ὁ Δεσπότης γιὰ πνευματικὴν ὑπηρεσίαν· ἔλα τὸ βράδυ, εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν, ἢ τὴν τετράδη τὸ πρωί.

Ἡ Μαρία τοῦ ἐφίλησε τὸ χέρι καὶ αὐτὸς τὴν εὐλόγησε, κ' ἐνῶ ἐκεῖνη ἀναχωροῦσε, ἔλεγε μόνος του.

«Ἁγία γυναῖκα! δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ τὴν ἐξομολογήσω, ὅχι ἐγὼ ὁ ἁματωλός, ἀλλὰ οὔτε ὁ Πατριάρχης· θὰ τῆς φαίνεται πῶς ἔχει κανένα ἄχρσο ἐπάνω εἰς τὴν συνειδησίην της καὶ δὲν βλέπει τὴν ὥραν νὰ ξαλαφρωθῆ· ἄλλοι, καὶ πόσοι! ἔχουν δύο λίτρας βολίμι καὶ δὲν τὸ αἰσθάνονται. Ὡ Παντοδύναμε, ἂν ὅλοι εἶχαν τὴν καρδιά τῆς, τοῦτος ὁ κόσμος θὰ ἦταν Παράδεισος. Φοβοῦμαι μὴ πάθῃ κάποτε αὐτὴ ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὴν περισσὴν ἀγάπην της».

* *

Ἡ Μαρία εἶπε τοῦ ἀνδρός της ὅτι περιεῖχε τὸ γράμμα.

«Ἐπομονή, Μαρία, καὶ γι' αὐτὸ καὶ γιὰ κατὶ ἄλλο ποῦ θ' ἀκούσης τώρα. Μάθε ὅτι καθὼς ἐμπαινα εἰς τὴν πόλιν, ὁ κλητῆρας μοῦ ἔπιασε τὸ ἄλογο, καὶ ἤθελε νὰ μὲ φέρῃ εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ χάρισα δέκα φράγκα γιὰ νὰ μοῦ ἀφήσῃ κείρον νὰ ἡμερώσω τὸν δανειστὴν μου· φαίνεται ὅτι

τοῦτος ὁ ἀθεόφοβος ἔμαθε ὅτι ἐξαγόρατα τὰ χρυσάφια κ' ἐσυμπέρανε ἀπὸ αὐτὸ πῶς ἔχω ὁ δύστυχος νὰ τὸν ἀποπλερώσω καὶ δὲν θέλω. Ἐτοιμασέ τα λοιπόν, ὅτι αὔριο ἐνωρίς θὰ πάω νὰ τὰ ξαναβάλω σημάδι, νὰ δώσω τοῦ δανειστοῦ μου ὅσα ἐσυμφώνησα· διαφορετικὰ θὰ χάσωμε τὸ ἄλογο μας, θὰ μὲ βάλουν εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ θὰ μείνουν χέρτα τ' ἀμπέλια».

Ὅτι αἰσθάνθη ἡ δυστυχισμένη γυναῖκα εἰς ἐκεῖνην τὴν στιγμήν δὲν λέγεται· καὶ πῶς νὰ περιγραφῆ ψυχικὴ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος, ἂν καὶ ἀθῶος, ἀγνός, δοκιμάζει πρῶτην φορὰν ὅλην τὴν ὀδύνην ἐνόχου συνειδήσεως; Ἡ Μαρία δὲν ἐπρόφερε λέξιν, ἔπεσε χάμου καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ, καὶ τὰ δάκρυά της δὲν εἶχαν κρατημὸν.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, καλὴ καὶ προκομμένη νοικοκυρά!» ἐφώνησε ὁ ἄνδρας της, «κῦτταξέ την! κλαίει καὶ μύριται ὡστὴν νεφούλα ὅπου θὰ τῆς πάρουν τὰ στολίδια της. Μάθε, κύρα μου, ὅπου, θέλης καὶ μὴ θέλης, αὔριο τ' ἀποταχυά θὰ μοῦ δώσης τὸ κλειδί τῆς κασέλας νὰ ἀπάρω· ἐγὼ εἶμαι ὁ κύριος ἐδῶ.

— Ἄ! Πέτρε, σκληρὸς ὅπου εἶσαι, ἄδικος — νὰ ἤξευρες — αὔριο, αὔριο, τ' ἀποταχυά.

Ὁ Πέτρος τὴν ἄφησε αὐτοῦ σωριασμένην κατὰ γῆς, ἀναψὲ τὸ τσιμποῦκι του, ἐκάθισε εἰς τὸ προαυλί κ' ἔβαζε εἰς τὸν νοῦν του χίλιας ὑποψίας.

* *

Πνεῦμα ἀνθρώπινο δὲ, θὰ ἦταν ἱκανὸ νὰ ξανοίξῃ, καὶ πολὺ ὀλιγώτερο νὰ ἐνοήσῃ τί συνέβαινε ἀπὸ ἐκεῖνην τὴν στιγμήν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς Μαρίας· χωρὶς νὰ ἤξεύρῃ ποῦ εὐρίσκειται, χωρὶς νὰ δύναται νὰ προσηλώσῃ τὸ πνεῦμα της εἰς τὰ ἐρχόμενα ἢ νὰ τὸ στρέψῃ εἰς τὰ περασμένα, ἐρρίχθη ὅπως ἦταν εἰς τὸ κρεββάτι, καὶ τὴν ἔπιασε λυγικὸ ὡς νὰ ἐψυχομαχοῦσε, ἀλλὰ τὸ ἔπνιγε μὲ τὸ προσκέφαλο μὴ τὴν ἀκούσῃ ὁ ἄνδρας της καὶ τὴν ἀναίσχυντῆσῃ! πάλιν. Ἔστερ' ἀπὸ κῆμπος ὥραν, ἀλλήμα πετεινοῦ, ἀποκορώθη καὶ ἐπέρασε ἀμέσως εἰς τὸν μυστηριώδη κόσμον τῆς φαντασίας· ἡ Μαρία ἔβλεπε συχνὰ ὄνειρα, πάντοτε φαιδρὰ καὶ ξάστερα, καὶ πολλὰς φοραὶς ζυπνῶντας ἔλεγε ὅτι δὲν ἐγνώρισεν ὥραν καλὴν παρὰ μέσα εἰς τὸν ὕπνον της. Θαυμαστὴ εἰς νομίᾳ τῆς φύσεως, εὐλογημένο δῶρον τῆς θείας εὐσπλαχνίας!

* *

Εὐρίσκειτο εἰς ἓνα μέρος γνωστὸ της καὶ ἀγαπημένον ἀπὸ τὰ μικρά της χρόνια· πλαγιὰ μεγάλῃ ἐγλυκοκατέβαινε ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ βου-

(1) Ἄνασις χυνοῦ τῆς σῆς Ἡ λέξις εὐρίσκειται μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν (ὀνειδίζω) εἰς τὰ μεσαιωνικά μας ποιήματα· σώζεται εἰς τὴν ἐξοχὴν Κερκύρας μὲ τὴν ἀλλοιωμένην μορφήν ἀνασχυντῆσῃ.

νοῦ ἕως εἰς τὸν ἄμυρον, εἰς τὸ ἀερογάλι, τὸ ἐπάνω τῆς μέρας ἕως εἰς τὴν μέσην μὲ μεγαλόδενδρον φουντωτὸν ἐλαιῶνα, καὶ ἀπὸ τὴν ζώνην ἕως κάτω ἀμπελόφυτο πλάγι· ἀντίκου θάλασσα ἀπέραντη σμίγει μόνον μὲ τὸν οὐρανόν· οἱ χωρικοὶ τὴν ὀνομαζοῦν ἀγριοπέλαγο, ὅτι αὐτὴ ταῖς περισσότεραις φοραῖς εἶναι ἀφρισμένη καὶ φαίνεται πῶς τελείως ἀπομονώνει τὴν νήσόν μας ἀπὸ τὸν ἕξω κόσμον, ἐνῶ ἡ ἄλλη θάλασσα, ὁ κόλπος, ὁποῦ βρέχει τὸ ἀνατολικὸ πλευρὸ τῆς νήσου καὶ τὴν ἀντίκου ἠπειρον, ὁμοιάζει ταῖς περισσότεραις φοραῖς ἡσυχὴ λιμνὴν.

Ἡ τοποθεσία εἶναι μαγευτικὴ — ἐκεῖ ἀπὸ ἓνα μέρος ἡ βαθεῖα πρασινάδα τῶν ἐλαιοδένδρων καὶ ἡ τρυφερότερη τῶν ἀμπέλων, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ καταγάλαζή ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης — ἀλλὰ γιὰ τὴν Μαρίαν πρὸ πάντων ἡ οἰκουμένη δὲν εἶχε τόπον νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ περισσότερο· ἐκεῖνη ἡ πλάσις, μὲ ὄλην τῆς τὴν φυσιογνωμίαν, εἰς τὴν στερεὰν καὶ εἰς τὸ πέλαγο, ἔκαναν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς ἓνα μὲ τὰ ἀθώοτερα καὶ φαιδρότερα αἰσθήματα τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς ἡλικίας τῆς· καθὼς συμβαίνει ὅταν παίζεται μουσικὴ ὁποῦ πρωτακούσαμεν εἰς τὴν νεότητά μας· ὁ ἦχος τῆς μᾶς συγκινεῖ, μᾶς μαγεύει, καὶ ἀποσοῦμεν πῶς ἐκεῖνος ὁ ῥυθμὸς δὲν προξενεῖ εἰς τοὺς νέους ὅ, τι ἐμεῖς αἰσθανόμεθα — διότι ἐκεῖνη ἡ μουσικὴ, ἂν καὶ ἀκούονται ἄλλαις μελωδικώτεραις, ἔγινε ἀπὸ πολὺν καιρὸν μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας, εἶναι ὁ μακρυνός, γλυκὸς ἄμα καὶ λυπητερός ἀντίλαλος τῶν εὐτυχισμένων ἡμερῶν μας· παρομοίαν μουσικὴν ἔχει μία γνωστὴ μας φυσικὴ τοποθεσία· ἓνας ξερὸς βράχος, ὅπου ἐφύτρωσε κ' ἐμεγάλωσε μοναχικὸ κυπαρίσι, ἔχει τὴν ἀγάπην μας ὅσον δὲν τὴν ἔχει κάθε ἄλλο ὠραιότερο θέαμα· φαίνεται ὅτι ἐκεῖνοι οἱ χαρακτῆρες φυλάγουν, μέσα εἰς τὴν φαντασίαν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μας, τὴν ποθητὴν ἀλησμόνητην εἰκόνα τῆς ζωῆς μας, ὅπως ἦταν, πρὶν τὰ πάθη καὶ τὰ παθήματα τῆς ἀφαιρέσουσιν τὴν φυσικὴν ἀθωότητα καὶ τὴν γαλήνην.

* *

Αὐτοῦ ἀκολουθοῦσε μ' κροῦλα, πέντε ἢ ἕξι χρόνων κέρη, τοὺς γονεῖς τῆς, εἰς ὅλους τοὺς μήνας, διότι δὲν εἶναι μήνας ὁποῦ ὁ καλὸς γεωργὸς νὰ μὴν εὖρη νὰ κάμῃ ἐργασίαν εἰς τὸ ἀμπέλι καὶ εἰς τὸν ἐλαιῶνα, καὶ ἐκεῖνο τὸ κτῆμα ἦταν ἀληθινὸ περιβόλι. Τοιοῦτοτρόπως ἡ φανταστικὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἐκεῖνη πλαγιὰ μὲ κάθε φυτὸ, μὲ κάθε δένδρον ἡμερο ἢ ἄγριο, μὲ κάθε χερσάκτιστον λιθεῖα ἢ ῥιζόπετραν, μὲ κάθε δέμα, μὲ κάθε φρύδι, μὲ κάθε μονοπάτι, μὲ κάθε παρακλάδι, μὲ κάθε στένωμα, εἶχε μείνῃ βαθυὰ χαραγμένη εἰς τὸ νεανικὸ τῆς πνεῦμα, ὥστε ἂν ἦταν ζωγράφος θὰ ἠμποροῦσε νὰ μορφώσῃ ἀπὸ

ἐκεῖνην τὴν θέσιν πολλαῖς καὶ ὠραιόταταις εἰκόνασις νὰ μὴ παραλλάζουσιν παντάπασιν ἀπὸ τὸ φυσικὸν τους. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο τὸ πέλαγο εἶχε ἀνοίξῃ τὸν νοῦν τῆς, εἶχε φτερώτῃ τὴν φαντασίαν τῆς, καθὼς εἰς ὅλαις ταῖς ἐποχαῖς τοῦ χρόνου καὶ εἰς ὅλαις ταῖς ὥραις τῆς ἡμέρας, ἐνῶ ἐδιάβαινε, ἀπὸ ψηλά τὸ ἐθεροῦσε, τότε θεριωμένο καὶ μελανό, πότε ἡμερο καὶ ἀσπρογάλαζο, καὶ κάποτε, εἰς τὸ βασίλειμα, σύννεφα νὰ καθίζουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ μέσα εἰς αὐτὰ νὰ ἀνοίγουνται σκοτεινὰ λαγκάδια καὶ χρυσοὶ ποταμοὶ νὰ χάνωνται εἰς τὰ βῆθη. Ἴδου πῶς ἀδελοφῶθῃ ἡ τρυφερὴ ψυχὴ τῆς μ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, καὶ τὴν βαθεῖαν ἐκεῖνην συμπάθειαν ἤλθε, εἰς τὴν νεανικὴν τῆς ἡλικίαν, νὰ στερεώσῃ καὶ νὰ κλείσῃ διὰ πικροτέ εἰς τὴν καρδίαν τῆς ὁ πόνος· πόσο ἔκλαψεν ὅταν ὁ πατέρας τῆς ἀναγκάσθη νὰ πουλήσῃ ἐκεῖνο τὸ περὶ ἄρην κτῆμα, ὁποῦ ἀκούσε νὰ ζωθρέψῃ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ ὅπου εἶχε προσδιορίσῃ πατόκορφα μίαν μικρὴν λουρίδα προῖκα τῆς ἀγαπητῆς του Μαρίας.

* *

* *

Εἰς ἐκεῖνο τὸ ἀμπέλι εὐρίσκετο, εἰς τ' ὄνειρό τῆς, τώρα πρώτη φορὰ, ἀφοῦ δὲν εἶχε πατήσῃ αὐτοῦ εἴκοσι χρόνια. Εἶχε φθάσῃ ἐκεῖ μὲ τοὺς γονεῖς τῆς καὶ μὲ μισθωμένας τρυγήτραις, τὴν ὄραν ὁποῦ ὁ ἦλος, ὡς ἐσηκόνετο ὀπισθεν, ἀπὸ τὸ βουνό, μόλις ἐχρόσνε ταῖς ἄκραις τῶν ἐλαιοδένδρων, ἐνῶ ὄλ' ἡ πλαγιὰ ἔμμενεν ἀκήμη ἰσιωμένα, καὶ ἡ ἀντίκου θάλασσα ἐλακτάριζε πέρα πέρα ἀπὸ ταῖς ἀργυραῖς πρωϊνὰς ἀκτίνας. Ἐστάθησαν ὅσο νὰ πέσῃ ἡ δροσιὰ τῆς νυκτός, γιὰ νὰ κόψουν στεγνὰ τὰ σταφύλια· ἔπειτα ἄρχισεν ὁ τρύγος καὶ ἔδληγην ὄραν, διότι κάθε κλῆμα τὰ εἶχε πολλὰ, αὐτὴ μὲ τὴν σύντροφόν τῆς ἐγένετο δύο τερτικά, ἡ μητέρα τῆς ταῖς ἐβοήθησε καὶ τὰ ἐφόρτωσαν εἰς τὸ κεφάλι τους, καὶ δύο μικραῖς τρυγήτραις ἐπῆραν καὶ αὐταί· δύο κἀνιστρα γιὰ νὰ γίνῃ σωστὸ τὸ φόρτωμα. Ἐπειτα ἐκίνησαν καὶ ἡ τέσσερες, ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, τὸ ἀμπέλι ἀμπέλι, καὶ ὕστερ' ἀπ' ὀλίγο διάστημα ἐδιάβηκαν, πάντοτε ἀλύγισταίς καὶ ἀτάραχαις, τὸ στένωμα, ὅσο μία διασκελιὰ μόνον πλάτος, καὶ μακρὸς τριάντα βήματα, ὁποῦ δεξιὰ ἔχει κρεμαστοὺς βράχους, καὶ ἀριστερὰ τρομάζει ὁ ἄθροπος νὰ βλέπῃ, ἀπὸ ἑκατὸ μέτρα ὕψος, τὰ κοντράκια καὶ παρακάτω τὰ φύκια ὁποῦ ξερνᾷ ἀκατάπαυτα τὸ ἀγριοπέλαγο τὸ τρομακτικὸ ἐκεῖνο πέλαμα ὁ ομαζέται κακὴ σκάλα. Ἐκεῖ ποῦ ἔπαυε τὸ στενὸ μονοπάτι εὗρηκαν τὸν ἀγωγιάτην, ὁποῦ μόλις εἶχε φθάσῃ ἐφορτώθῃ τὸ ἄλογο, καὶ ὁ ἀγωγιάτης, ἐνῶ ἀναχωροῦσε, «Κοπέλαις» τοὺς εἶπε, «μὴν ὀκνηρέεσθε, νὰ εὖρω ὅταν γυρίσω ἔτοιμα τερτικά· τὸ ἄλογό μου εἶναι παλληκάρι».

« Ἄς καθίσουμε ἐδῶ, Αὐγερινή », εἶπε ἡ Μαρία. « νὰ ξανασάνουμε ὀλίγο, τὰ σταφύλια τὰ εὐλόγησε ὁ Θεὸς ἐφέτος, καὶ δὲν ἀργοῦμε νὰ τὰ πιαστρεύουμε. »

Κ' ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς ἓναν ὄχθον, ἡ Αὐγερινή ὀλίγο παραπάνω· τὰ κορίτσια ἔτρεχαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ κ' ἐπαιγνίδιζαν τριγύρω.

« Πόσο μου ἀρέσει, Αὐγερινή μου, τούτη ἡ θάλασσα· λέγουν πῶς εἰς τὸ ἄλλο μέρος ἡ ἄλλη θάλασσα εἶναι σκεπασμένη μὲ καράβια μικρὰ μεγάλα· ἐδῶ σπάνιαις φοραῖς διαβαίνει κανένα βαπόρι, πολὺ μακριὰ, πέρα πέρα, ὡσὰν ἴσκιος· καλύτερα εὐχαριστοῦμαι εἰς τὸ πέλαγο τοῦτο· ἐδῶ δὲν φαίνονται παρά βάρκαις μὲ τὰ πανάκια τους, δελφίνια ὅπου κοπαδιαστά παίζουσι, καὶ θαλασσοπούλια ὦ! ἰδέε, Αὐγερινή, πόσοι γλάροι στριφογυρίζουσι ἐπάνω εἰς τὸ νερό· δείχνει ὅτι θ' ἀλλάξῃ ὁ καιρὸς. Τί λὲς ἐσύ; »

Ἀκούσθη ἓνα χασκόγελο, ἡ Μαρία ἐγύρισε καὶ δὲν εἶδε οὔτε τὴν Αὐγερινήν οὔτε τὰ κορίτσια, καὶ ἐπάγωσεν ὅλην καὶ ἄκουσε τὴν καρδίαν τῆς ὅπου βροντοκοποῦσε· ἔστρεψε πάλι τὰ μάτια πρὸς τὴν θάλασσαν· αὐτοῦ, ὄχι μακρὰν ἀπὸ τὸ ἀκρογιάλι, σηκόνεται βράχος ὑψηλός, ὅπου τὸν λέγουσι ὁρθολίθι· ἐπάνω εἰς τὸν θεόκτιστον ἐκεῖνον πύργον ἦταν ὀρθὴ στυλωμένη ἡ Αὐγερινή μὲ τὰ μαλλιά ἀπλωμένα εἰς ταῖς πλάταις· μὲ τὸ ἓνα χέρι ἐκρατοῦσε τ' ἀσημοχρῦσαφα τῆς Μαρίας, ὅπου ἄστραφταν εἰς τὸν ἥλιον, καὶ μὲ τὸ ἄλλο τῆς ἔγνευε, ὡσὰν νὰ τῆς ἔλεγε·

« Κατέβα ἐδῶ κάτω νὰ τὰ πάρῃς, εἰδεμὴ τὰ ρίχνω εἰς τὴν θάλασσαν. »

Ὅπως ἡ Μαρία ἐπετάχθη νὰ ριχθῇ ἀπὸ τὸ φρούδι τοῦ βουνοῦ εἰς τὸν ἄμμον νὰ πάῃ νὰ πάρῃ τὰ χρυσάφια τῆς, ἐκόπη τὸ ὄνειρό τῆς, ἐξύπνησε κ' ἐνῶ ἀγκομαχοῦσε κ' ἔλαϊε, ἄκουσε τὴν φωνὴν τοῦ ἀνδρός τῆς.

« Παῦσε τώρα, σήκω συγύρισε τὰ χρυσάφια καὶ τὸ πεσελί, νὰ φύγω. »

* *

Ἐπεσεν ἡ δύστυχη Μαρία γονατιστὴ ἔμπροσθέν του καὶ μὲ κομμένην μυλιὰ τοῦ ὠμολόγησε ὅ,τι ἔκαμε.

» Σοῦ ἔπταισα πολὺ, ἀρέντη· σοῦ ἔπταισα πολὺ, ἀλλὰ στοχάσου ἀρέντη, πῶς αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη καὶ ὕστερη φορὰ πού σοῦ πταίω· μὴ μὲ σκοτώσῃς καὶ κολασθῇς καὶ σύ· ἄδικα θὰ εἶχες τὴν ἀμαρτίαν· τούτη εἶναι ἡ ὕστερη ἡμέρα τῆς ζωῆς μου. »

— « Μ' ἐπῆρες, μωρὴ, ἔς τὸν λαιμόν σου· σ' ἀφίνω εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. » καὶ μὲ τοῦτο κατέβη τὸ μονοπάτι.

* *

Ἡ ὀρφανὴ Μαρία ἔμεινεν αὐτοῦ λιποθυμισμένη, ἀναίσθητη· ὅταν ἐσυνῆλθε, ὁ ἥλιος εἶχε μεσουρανήσῃ· ἐσηκώθη, ἄλλαξε ὅλην, ἔβαλεν εἰς τὸν κόρπον τῆς τὸ γράμμα τοῦ παιδιοῦ τῆς, ἔπεσε

ἐπίστομα ἔμπροσθεν εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, κ' εἶπε μέσα τῆς.

« Καὶ αὐτὸ ἠθέλησε ὁ Θεός, νὰ μοῦ λείπῃ σήμερα ὁ ἅγιος ἄνθρωπος. »

Καὶ ἀφοῦ εἶπε τὰ πατερνὰ τῆς, ἐπῆρε τ' ἀκρινὸν μονοπάτι τοῦ χωριοῦ καὶ ἔς ὀλίγα λεπτὰ ἔφθασε εἰς τὸ σπίτι τῆς μητρὸς τῆς. Ἡ γραῖα ἦταν καθισμένη εἰς τὸ κατώφλι καὶ εἰς τὰ πόδια τῆς ἡ ἐγγονὴ τῆς, κόρη τῆς Ἑλένης. Ἄμα τὴν εἶδε ποῦ ἀνέβαινε τῆς εἶπε.

— Τί σοῦ ἐστάθηκε Μαρία; τὰ συνηθισμένα σας· θὰ σ' ἐθάρσεν ὁ Πέτρος.

— Μαννοῦλα μου, ἦλθα νὰ πεθάνω κοντὰ σου.

Καὶ τῆς ἐδιηγήθη τὸ δυστύχημά τῆς.

— Κακὰ ἔκαμες, Μαρία· εἰς τὸν καιρὸν μας ἡ γυναῖκες δὲν ἔκαναν τὸ παραμικρὸ χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀνδρός· τώρα ἐκάκωσαν καὶ τὰ θηλυκά.

— Ὅχι, μάννα. Ὅ,τι ἔκαμα δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ ν' ἀδικήσω τὸν ἄνδρα μου, μάρτυς μου ὁ Θεός· σπλαχνίσου με κάνε σύ· δὲν μὲ βαστά ἡ καρδιά νὰ γυρίσω σπίτι μου.

— Αὐτὸ εἶνε ἀκόμη χειρότερο, νὰ φύγῃς ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ ἀνδρός σου· ὁ κόσμος θὰ εἰπῇ πῶς ἔπραξες ἄτιμα πράγματα.

— Μητέρα, θὰ πῶ νὰ πνιγῶ.

— Σῦρε, τῆς εἶπε ἡ γραῖα.

— Ἄ! μάννα, μάννα!

Καὶ ἀνέβη τρέχοντας τὸ στενὸ μονοπάτι, ὅπου κατόπιν ἐσχίζετο εἰς δύο, τὸ ἓνα κατέβαινε εἰς τὴν ἄλλην ἄκρην τοῦ χωριοῦ, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀντίστροφα ἐπήγαιναν εἰς τὴν ἀκροθαλασσιά.

Ἡ γερόντισσα ἔμεινε μὲ τὸ κεφάλι κάτω, ἀνήσυχη, καὶ ὕστερ' ἀπ' ὀλίγην ὥραν εἶπε τῆς μικρῆς ἐγγονῆς τῆς·

« Τρέχα, παιδί μου, πρόφθασέ την· εἰπέ τῆς νὰ γυρίσῃ ὀπίσω, νὰ περάσῃ ἐδῶ τὴν νύκτα. »

* *

Ὅστος ἡ Μαρία εἶχε πάρῃ τὸν κατήφορον, ὄχι μέσα εἰς τὸ μονοπάτι, ἀπ' ὅπου ἐπερνοῦσε ὅλος ὁ κόσμος, ἀλλὰ εἰς ἓνα παλαιὸ παρακλάδι, ὅπου καὶ αὐτὸ ἔβγαινε εἰς τὸ περιγιάλι. Καθὼς αὐτὴ ἐροβολοῦσε ἀπὸ τὸ βουνό, ὁμοίως ἔς ἐκείνην τὴν ὥραν ὁ ἥλιος ἐκατέβαινε πρὸς τὴν ἄκρην τῆς θαλάσσης, μίαν ὀριὰ ἀκόμη ὑψηλὰ· τὸν εἶχε πλαγινὰ καὶ ἔβλεπεν ἔμπροσθέν τῆς τὸ ἄπειρο φῶς ὅπου ἐπλημμυροῦσε τὸ ἀπέραντο πέλαγο εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡσυχώτατο καὶ ὡσὰν ἀσημοχρῶμένο, ἔρημο· πουθενὰ βαρκοῦλα, οὔτε εἰς τὰ πανιὰ οὔτε δεμένη εἰς τὸ ἀκρογιάλι, μόνον αὐτοῦ τὸ ὀρθολίθι, μακρὴ θαλασσοδάρτη πέτρα, ὅπου ἀπὸ τὸ μέρος τῆς γῆς ἔχει ρηχὰ τὰ νερά καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης ἄπατα, γεφύρι ἀπὸ τὴν στερεὰν εἰς τὴν ἄβυσσον. Ἐκοντοστάθη ἡ Μαρία καὶ προσήλωσε ἐκεῖ τὰ μάτια τῆς, ὡς

εἶχε πάντοτε ἔμπροσθέν της τὸ ἀποταχυνό της ὄνειρο, καὶ ἅμα εἶδε τὸ ὀρθολίθι τὴν ἔπιασε χαροτρομάρα· κατόπιν ἀκολούθησε βιαστικὰ τὸν δρόμον της ὅσο ποῦ ἔφθασε εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος· ἐξυπολύθη, ἐδιάβηκε τὴν θάλασσαν, ἐσκαρφαλώθη μὲ κόπον ἐπάνω εἰς τὸν βράχον, καὶ ὡς ἂν φρονισμένη τὸν ἐξέταζε ὅλον τριγύρω, τὸν ἐπασπάτευε καὶ ἔχωνε τὰ χέρια εἰς ὄλαις ταῖς μεγάλαις μικραῖς χαραμάδαῖς· κατόπιν συχνοκινῶντας τὴν κεφαλὴν ἀνέβη ἔως εἰς τὴν ζώνην τοῦ βράχου· ἐκεῖθε ἐγύρισε τὰ μάτια της ὡς ἂν γὰρ νὰ ὑπεροκυττάξῃ τὴν πλάσιν, τὸν οὐρανόν, τὴν θάλασσαν καὶ τὰ κατὰ χλωρα πλάγια μὲ τὰ ἐλαιόδενδρα, ἵπου εἰς ἐκεῖνην τὴν στιγμὴν ἔτρεμαν ὅλα μὲ τὰ φύλλα τους καταχρυσωμένα ἀπὸ ταῖς πορφυραῖς ἐτοιμόθυσταῖς ἀκτίναῖς τοῦ Ἥλιου! — καὶ τότε ἐξαφνα εἰς τὸν ἀσυγνέφιαστον γύρον, ὅπου ἀνταμόνονται θάλασσα καὶ οὐρανός, ἐπανερόθη κανσπίτια, ἐκκλησίαις, κωδωνοστάσια, πύργοι, ὅλα λευκότετα, ὡς νὰ εἶχε αὐτοῦ σηκωθῆ θεόπλαστη παραθαλάσσια πολιτεία, νὰ δώσῃ ζωὴν,

καὶ ὄρια εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔρημα καὶ ἀτελεύτητα πλάτη τῆς θαλάσσης.

Ὡστόσο ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου εἶχε βουλήσῃ, καὶ εἰς τὸν ὀρίζοντα ἐφαίνετο τὸ ὀλοστρογγυλοὸμοιῶμά του μεγαλωμένο, ἀλλὰ ἀπὸ ἀκτίνας ὀρφανό, ὥστε ἡ δυστυχημένη ἡμπόρσετο ὑστερη φορὰ ν' ἀναπαύσῃ τοὺς ὀφθαλμούς της εἰς ἐκεῖνην τὴν σκιὰν τοῦ ἄστρου τῆς ἡμέρας, ἐνῶ εἰς ὅλον σχεδὸν τὸν οὐράνιον θόλον ἐλαμποκοπούσαν τ' ἀστέρια. Τὰ ἡμερινὰ πουλιὰ εἶχαν ὅλα ἠσυχάσῃ εἰς ταῖς φωλιαῖς τους καὶ εἰς τὰ δένδρα, τὰ νυκτοπούλια ἔσχιζαν πανταχοῦ τὸν σκοταδερεὴν ἀέρα μὲ τὸ νεκρὸ τους φτερούγιασμα, καὶ μόνον ἀκούετο ὁ ἀδιάκοπος τακτικός ἀναστεναγμός τῆς θαλάσσης. Ἡ Μαρία ὀλόρθη εἰς τὸν βράχον ἔβγαλε μέτ' ἀπὸ τὸν κόρπον της τὸ γράμμα τοῦ παιδιοῦ της, τὸ ἐφίλησε καὶ ἔκαμε τρεῖς φοραῖς τὸν σταυρὸν της· ἀκούσθη ἓνα τρελλὸν χασκόγελο, κ' εὐθὺς κατόπι κάτω ἀπὸ τὸ ὀρθολίθι· ἔνας βρόντος· τὴν ἀκόλουθην αὐγὴν ψαράδες εὗρηκαν βγαλμένο εἰς τὴν ἀμμουδιὰ τὸ σῶμα τῆς Μαρίας.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΛΑΣ

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΓΟΥ

Υ Π Ὁ
Α Ν Δ Ρ Ε Ο Υ Δ Ω Ρ Η
Συνέχεια, ἴδε σελ. 332

Διὰ τοῦτο, ἐξηκολούθησεν ἡ Αἰκατερίνη συγλήτῃ τῇ φωνῇ, ἐφευρίσκει τὴν πρόφασιν ὅτι θὰ μᾶς κάμῃ νὰ χάσωμεν τὴν μνήμην, διὰ νὰ δικαιολογηθῆ ἀπέναντί μας. Τίς οἶδε δέ;... ἔσως καὶ τὸ ἐλπίζει, διότι μὲ ὅλην τὴν τὴν μεγάλην μάθησιν ὑποπίπτει πολλάκις εἰς προλήψεις γελοίας καὶ παιδιωίδεις. Ἄν θέλῃς δὲ νὰ μὲ πιστεῦσης, ἀγαπητέ μου ἀδελφέ, ἀφοῦ ὁ δυστυχὴς αὐτὸς μάγος μᾶς ἐξαγάγῃ ἀπ' ἐδῶ, θὰ τὴν χάσωμεν πραγματικῶς τὴν μνήμην! δηλαδὴ οὐδέποτε θ' ἀνακοινώσωμεν εἰς ψυχὴν ζῶσαν τὸ μυστικόν, τὸ ὅποιον ἀπεκαλύψαμεν τόσον ἀκουσίως!...

— Ἡ γενναίφρων αὕτη ἰδέα εἶνε ἀναταξίη σου, φιλιτάτη μου!... Ἡ γύμνη σου λοιπὸν εἶνε ὅτι πρέπει νὰ υποβληθῶμεν εἰς τὴν τελετὴν ταύτην;

— Ἐκτός ἂν διαβλέπῃς κανὲν ἄλλο μέσον, ὅπως ἐξέλθωμεν τοῦ φοβεροῦ τούτου υπογείου.

— Φεῦ!... κανὲν μέσον δὲν ἠδυνήθηεν ν' ἀνεύρω. Τέλος πάντων ἀφοῦ ἀρκεῖται εἰς αὐτὴν τὴν ἀγυρτεῖαν, δὲν βλέπω ὅτι θὰ πάθωμεν τίποτε σοβαρόν, ἂν υποβληθῶμεν εἰς αὐτήν...

Παρεκτός τούτου, παρετήρησεν ἐμφρόνως ὁ Γαργαρίδης, ἂν μείνωμεν ἐδῶ, θὰ χάσωμεν κἄτι πολυτιμότερον ἀπὸ τὴν μνήμην, θὰ χάσωμεν τὴν ζωὴν...

(1) Τὸ φυσικὸν τοῦτο φαινόμενον, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Fata Morgana, μᾶς ἔτυχε νὰ παρατηρήσωμεν ἀπὸ τὸ Βουνὸ τοῦ Ἁγίου Θεοδοῦρου (Γαρούνας), εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Νήσου. ὅθεν φαίνεται ἡ Ἀδριατικὴ Θάλασσα.

— Βεβαίως. Τότε λοιπὸν ἀμφότεροι φρονεῖτε ὅτι πρέπει νὰ δεχθῶμεν;

— Νομίζω ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἀλλέως, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνη.

— Καὶ ἐγὼ τὸ ὁμολογῶ, ἀρκεῖ νὰ εὗρεθῶ πάλιν ὑπὸ τὸ ἀγαθὸν φῶς τοῦ Μίθρα, ὅπως λέγουσιν αὐτοί, καὶ ὀλίγον μὲ μέλει ἂν διατηρήσω ἢ ἂν ἀπολέσω τὴν μνήμην μου... μολοντί ἔχω τεραστίαν τοιαύτην. Δὲν βλέπω εἰς τί μ' ἐχρησίμειυσεν ἔως τώρα ἡ μνήμη ὅπως εὐήμερήσω!... εἶπεν ὁ Γαργαρίδης ὑψὸν τοὺς ὤμους.

— Ὁ κύβος ἐρρίφθη λοιπὸν! εἶπεν ὁ Μαυρίκιος.

Ἐπλησίασαν πάλιν εἰς τὸν βωμόν.

— Γκουσά-Νισίν, εἶπεν ὁ Κερδίκ, δεχόμεθα τὸν ὄρον, τὸν ὅποιον μᾶς ἐπιβάλλεις... Ἄλλ' ἐπίτρεψέ μοι νὰ σ' ἐρωτήσω πρότερον τί ἐννοεῖς ὅτι «θὰ μᾶς κάμῃ νὰ χάσωμεν τὴν μνήμην;»

Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μορφῆς τοῦ μάγου συνεσπίασθησαν ἀλγεῖνως καὶ νέα λάμψις ἐξηκοντίσθη ἀπὸ τὸ βλέμμα του.

— Μὴ ἀνησυχῆς, Φράγκε, εἶπε μετὰ βραχεῖαν σιγὴν καὶ μετὰ παραδόξου βλέμματος. Θὰ σοῦ ἀπομείνῃ ἀρετὴ μνήμη διὰ τὰς πράξεις σου... Ἀλλὰ δὲν πρέπει—δὲν θέλεις σὺ, ὦ Μίθρα!—εἰς καὶ μόνος θνητὸς ἐκτός τοῦ μεγάλου ἱερέως καὶ τῆς κόρης του νὰ γινώσκῃ τὰ μυστήρια τοῦ ἀγιαστηρίου σου... Ἐθ' ἀπολέσῃς τὴν μνήμην σου, νέε, ὡς πρὸς πάντα τὰ συμβάντα ἀπὸ τῆς καταβάσεώς σου διὰ τοῦ Γκούλ-Ἐκ.